

Сергій Рилєєв, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-2058-1004>

Конон Багрій, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-3516-9565>

Ірина Дрінь, к.ф.-м.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-0258-7007>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ОПЕРАТИВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ: РЕТРОСПЕКТИВИ ТА СУЧАСНІСТЬ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Підвищений та майже критичний рівень ризику й невизначеності для ведення бізнесу пов'язаний насамперед з повномасштабним вторгненням військ РФ в Україну, актуалізує питання оперативного управління у всіх сферах функціонування підприємства: маркетинговій, виробничій, інвестиційній, інноваційній, фінансовій, техніко-технологічній тощо. Прийняття своєчасних управлінських рішень базується на інформаційній системі їх підтримки, в якій одну з провідних ролей відіграє оперативний економічний аналіз. Становлення та розвиток економічного аналізу з часів планової радянської економіки до сучасних вітчизняних реалій характеризується значними змінами та переосмисленням його ролі у прийнятті оперативних, тактичних та стратегічних управлінських рішень. Зважаючи на сьгоднішні обставини, з врахуванням середньо- та довгострокового планування відбудови та розвитку економіки України, оперативні управлінські рішення є основою прийняття-затвердження та корегування політики, тактики та стратегії суб'єктами господарювання. Оперативний економічний аналіз є невід'ємною складовою інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, що актуалізує питання визначення його концептуальних засад у системі сучасного менеджменту підприємства.

Мета дослідження. Визначення змісту, розвитку та ролі оперативного економічного аналізу в системі інформаційного забезпечення прийняття своєчасних управлінських рішень.

Методологія. Вирішення поставлених завдань було засноване на наукових, системно-комплексних, історичних та сучасних підходах щодо розкриття змісту поняття «оперативний економічний аналіз» та його ролі в системі оперативного управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання.

Результати. У статті проведена ретроспективно-сучасна оцінка змісту поняття категорії «оперативний економічний аналіз». Окреслено його роль та місце в системі інформаційного забезпечення прийняття своєчасних управлінських рішень. Обґрунтовано, що сучасний оперативний економічний аналіз є складовим елементом системи управлінського аналізу виробничої (операційної), фінансової, інвестиційно-інноваційної, маркетингової, кадрової та іншої діяльності суб'єктів господарювання. Тобто він є основою не лише прийняття оперативних управлінських рішень, але й корегування політики, тактики, бізнес- та функціональних стратегій підприємства.

Практичне значення. Сформульовані та обґрунтовані за результатами проведених досліджень висновки доповнюють теорію та практику організації оперативного економічного аналізу в системі організації та інформаційної підтримки прийняття своєчасних управлінських рішень у всіх функціональних сферах діяльності суб'єктів господарювання.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на невизначеність та посилення різноманітних ризиків, суб'єкти господарювання будуть щораз більше зацікавлені в організації, кадровому, програмному та іншому забезпеченні прийнятті оперативних управлінських рішень, провідну роль у формуванні яких відіграє оперативний облік та аналіз. Сьогодні, навіть враховуючи технології штучного інтелекту та цифровізації економіки, особливо в умовах вторгнення окупантів на територію України, нещодавніх енергетичних блекаутів, особливого значення набуває людський фактор у системі прийняття оперативних як економічних, так і інших управлінських рішень. Отже, не нівелюючи роль тактичних та стратегічних управлінських рішень, саме оперативне управління, опираючись на професійні фахово-інтуїтивні компетентності працівників, а також дані оперативного обліку й аналізу, є запорукою виживання та розвитку бізнесу в сучасних умовах господарювання. Все це обумовлює переосмислення ролі, а також удосконалення теоретико-методичних і практичних аспектів оперативного економічного аналізу в системі прийняття обґрунтованих і своєчасних управлінських рішень.

Ключові слова: управлінські рішення, оперативні управлінські рішення, економічний аналіз, оперативний економічний аналіз, управлінський аналіз.

Кількість джерел: 17; кількість таблиць: 3; кількість рисунків: 3.

Serhii Rylieiev, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-2058-1004>

Konon Bagrii, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-3516-9565>

Iryna Drin, Candidate of Physical and Mathematical
Sciences, Associate Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-0258-7007>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

OPERATIONAL ECONOMIC ANALYSIS AS A COMPONENT OF THE MANAGEMENT SYSTEM: RETROSPECTIVE AND PRESENT

Summary

The increased and almost critical level of risk and uncertainty for doing business, primarily associated with the full-scale invasion of the Russian Federation troops in Ukraine, actualizes the issue of operational management in all spheres of the enterprise's functioning: marketing, production, investment, innovation, finance, technical and technological, etc. Making timely management decisions is based on the information system of their support, in which operational economic analysis plays one of the leading roles.

The formation and development of economic analysis from the time of the planned Soviet economy to modern domestic realities is characterized by significant changes and reconsidering of its role in making operational, tactical and strategic management decisions. Taking into account today's circumstances, taking into account medium- and long-term planning for the reconstruction and development of the economy of Ukraine, operational management decisions are the basis for the adoption-approval and adjustment of policies, tactics and strategies by business entities.

Operational economic analysis is an integral component of information support for management decision-making, which actualizes the issue of defining its conceptual foundations in the system of modern enterprise management.

The article provides a retrospective and modern assessment of content of the concept of "operational economic analysis" category. The role and place of operational economic analysis in the system of information support for making timely management decisions is outlined. It is substantiated that modern operational economic analysis is a constituent element of the management analysis system of production (operational), financial, investment and innovation, marketing, personnel and other activities of business entities. That is, it is the basis not only for making operational management decisions, but also for adjusting the policy, tactics, business and functional strategies of the enterprise.

Keywords: management decisions, operational management decisions, economic analysis, operational economic analysis, managerial analysis.

Number of sources – 17, number of tables – 3, number of drawings – 3.

Постановка проблеми. Постійні зміни внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища суб'єктів господарювання, розвиток сучасної економічної науки, програмно-інформаційних систем стає запорукою та основою прийняття управлінських рішень, які мають відповідати базовим критеріям, зокрема своєчасність, гнучкість, ефективність, оперативність тощо. В основі прийняття всіх управлінських рішень лежить відповідне інформаційне забезпечення, а оперативних – дані оперативного обліку та аналізу. Хто володіє інформацією, той володіє світом – це догма. Серед важливих характеристик будь-якої інформації – своєчасність та оперативність. Це вимагає переосмислення ролі інформаційного забезпечення, зокрема ролі оперативного економічного аналізу, прийняття оперативних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні майже відсутні публікації, які стосуються методології проведення оперативного аналізу. Науковці більше зосереджуються на обліково-аналітичному забезпеченні прийняття стратегічних управлінських рішень. В основному автори дають стисло характеристику оперативного аналізу в системі класифікації видів економічного аналізу [2; 5; 8; 10-11; 14-17] або розглядають його окремі аспекти з точки зору видів економічної діяльності, зокрема сільського господарства [3; 4]. Хоча існують дослідження, які присвячені і загальній тематиці оперативного економічного аналізу, але вони відносяться до початку XXI ст. [6]. Це не означає, що про оперативний економічний аналіз вчені «забули», просто його вже розглядають не з точки зору часового лагу, а з своєчасності забезпечення прийняття управлінських рішень.

Формулювання цілей статті. Оперативний економічний аналіз, з часів становлення економічного аналізу як самостійної науки, пройшов відповідні етапи свого розвитку. Його зміст

постійно змінювався під впливом зміни економічної системи (планова, перехідна та ринкова економіка), а також потреб управління. Сьогодення вимагає переосмислення змісту, ролі та значення оперативного економічного аналізу для суб'єктів господарювання в умовах підвищеного рівня ризику та невизначеності, пов'язаних, зокрема, з необґрунтованою військовою агресією РФ проти суверенної України.

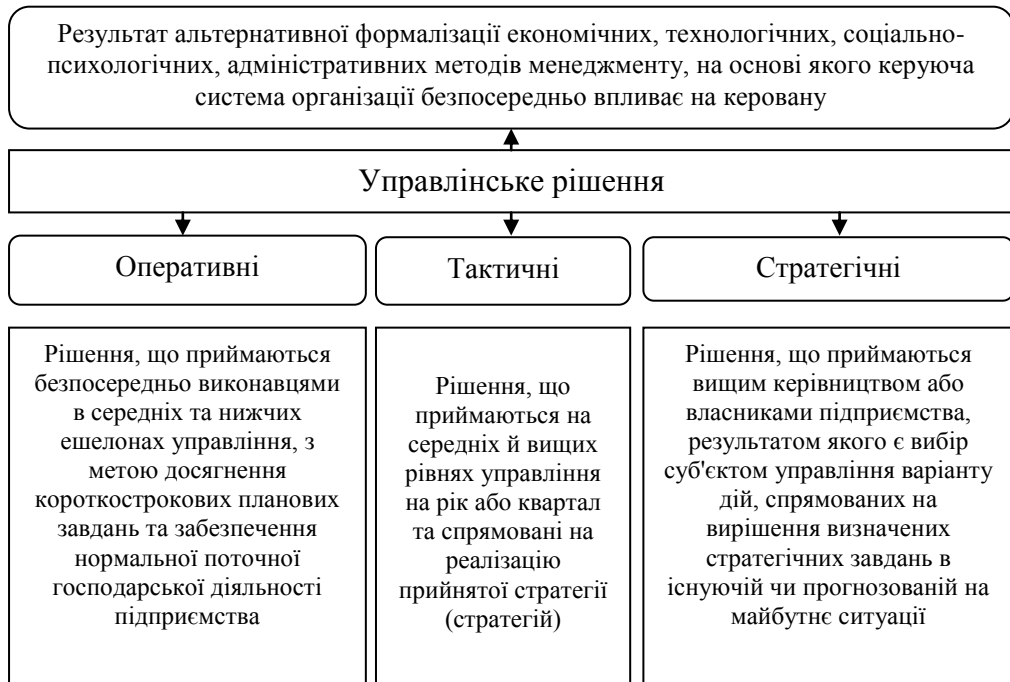
Аргументування актуальності поставленого завдання.

Значного удару як по економіці України загалом, так і по суб'єктах господарювання зокрема завдала повномасштабна військова агресія з боку РФ, коли не лише окремі підприємства, але й цілі міста та села були повністю або частково зруйновані внаслідок артилерійських та ракетних обстрілів, бомбардування тощо.

Нестабільність внутрішнього та зовнішнього середовища безпосередньо впливає не лише на фінансово-господарську діяльність, але й його існування як юридичної особи, зокрема внаслідок руйнування або захоплення окупаційними військами. Наразі це підприємства Донецької, Київської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Херсонської, Чернігівської та майже всіх областей України. Сьогодні, в умовах, які постійно змінюються та характеризуються майже критичною невизначеністю та ризиком, важливу роль відіграє оперативний економічний аналіз, який покликаний своєчасно забезпечувати обґрунтування та прийняття управлінських рішень. В свою чергу це вимагає визначення його змісту в системі прийняття оперативних управлінських рішень з врахуванням сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні під впливом російської агресії керівництво багатьох підприємств, незважаючи на географічне місце розташування, розмір бізнесу, державну підтримку, види економічної діяльності тощо, має приймати насамперед оперативні управлінські рішення. Основою обґрунтувань цих рішень наразі є професійна оцінка реалій засновників (власників) бізнесу та

топ-менеджменту. Хоча так було не завжди і основою прийняття тактичних та стратегічних рішень виступали оперативні управлінські «поради», які ґрунтувалися зокрема на результатах оперативного економічного аналізу (рис. 1).

*Рис. 1. Види управлінських рішень за ознакою часу та їх коротка характеристика**

* Джерело: 7, с. 12; 9, с. 67; 13, с. 25.

Оперативні управлінські рішення приймаються до виконання відразу після їх ухвалення, проте це не означає миттєве отримання результату. На практиці може виникнути ситуація, коли безпосередньо після реалізації оперативного рішення підприємство отримує лише проміжний результат, а основний – через певний період часу.

Мета оперативного управління полягає в постійній підтримці стійкості функціонування виробничої системи для ефективного досягнення запланованих результатів [9, с. 52].

Основними завданнями оперативного управління виступає розробка, формування та закріплення певних кількісних параметрів-характеристик на різних етапах процесу виготовлення продукції, в системі досягнення виробничих завдань або оперативних планів з найменшими витратами (втратами) всіх видів ресурсів.

Оперативне управління підприємством підтримується низкою функцій (рис. 2), для кожної з яких характерний свій технологічний процес обробки інформації та спосіб впливу на керований об'єкт.

Рис. 2. Оперативне управління як система функцій управління

* Джерело: 1, с. 45; 3, с. 93; 4, с. 32; 9, с. 71; 13, с. 147-149.

Оперативне управління покликане вирішувати поточні або такі, що виникають внаслідок небажаних відхилень, виробничі проблеми. При цьому ставляться конкретні, кількісно вимірювані

орієнтири і використовується ситуаційний підхід, за якого обирається прийнятний варіант дій, виходячи зі сформованих умов [13, с. 148].

Розглянемо більш детально аналітичне забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень, яке представлено системою оперативного економічного аналізу. Становлення та розвиток оперативний економічний аналіз отримав у період виділення економічного аналізу у самостійну науку, яке було викликане:

1. Практичною потребою (інформаційне забезпечення оперативного управління загалом, а також оперативного планування та контролю зокрема).

2. Розвитком самої науки та її галузей (науки управлінського, економічного, техніко-технологічного, комп'ютерного (програмного) спрямування).

Сучасні підходи науковці до трактування такої властивості, як оперативність, дещо різняться. Це впливає на неоднозначність місця оперативного аналізу в загальній класифікації економічного аналізу та обумовлює існування двох основних ознак: часової та управлінської. В основу першого підходу (часова ознака) оперативний аналіз пов'язують з характеристиками поточного та ретроспективного аналізу. У другому підході оперативний аналіз, як вид економічного аналізу, відокремлюють за: змістом процесу управління, функціями та системами управління. Науковці дотримуються думки, що характеристики оперативного та поточного (ретроспективного) аналізу різняться. Відмінність поточного від оперативного аналізу полягає у методі, що використовується. Індуктивний метод використовується при проведенні оперативного аналізу, а дедуктивний – під час проведення поточного аналізу.

Існують й інші думки, які є більш прийнятними для системи менеджменту (прийняття управлінських рішень), а саме поділ економічного аналізу на оперативний, тактичний та стратегічний.

Оперативний аналіз з моменту виділення економічного аналізу в

самостійну галузь знань пройшов два етапи свого становлення та розвитку. Перший – до часів проголошення незалежності України. Враховуючи той факт, що у проведенні оперативного аналізу беруть участь як економічні, так і технічні служби підприємства, а основу його інформаційної бази складає первинна документація, дані бухгалтерського та оперативно-технічного обліку, а також матеріали особистого спостереження, то він набував властивостей оперативно-технічного аналізу. За командно-адміністративної системи оперативний аналіз в основному виконував контрольну функцію та здійснювався, зокрема, працівниками відділів технічного контролю, стандартизації, бухгалтерії тощо. В умовах господарської самостійності підприємств реалізація функції контролю стає прерогативою менеджменту.

Становлення ринкових відносин в Україні та розвиток управлінських й економічних наук, зокрема бухгалтерського обліку (фінансового та управлінського), менеджменту, вплинули і на зміст оперативного аналізу. Відмова від адміністративних та перехід до економічних методів управління обумовила переорієнтацію обліку з обліково-контрольних на управлінські функції.

Оперативне управління вже не задовольняли дані щодо причин, які викликали відхилення. Відчувається необхідність у перспективно спрямованій інформації, яка дає можливість впливати на господарські процеси таким чином, щоб дія різноманітних чинників суттєво не позначилася на досягненні тактичних та стратегічних завдань. Важливо не лише оперативно виявляти відхилення та ідентифікувати причини їх виникнення, але й усвідомлювати масштаби наслідків з метою їх усунення. Це потребує перегляду змісту оперативного аналізу.

Оперативність внутрішнього аналізу має бути спрямована на оцінку як минулих, так і майбутніх результатів діяльності. Йдеться про зміну орієнтованості у часі. Переорієнтація спрямованості внутрішнього аналізу на перспективу робить його управлінським,

тобто таким, що відповідає інформаційним потребам прийняття рішень. Підвищення вимог до оперативного аналізу стало об'єктивною причиною його переходу до нової якості. Таким чином другий етап розвитку оперативного аналізу характеризує його як оперативний управлінський аналіз. Його результати носять перспективний характер, забезпечуючи тим самим можливість впливу на господарські процеси для досягнення поставленої мети.

Другий етап також характеризується застосуванням ЕОМ та спеціалізованих програмних продуктів у системі підтримки управлінських рішень, включаючи оперативний аналіз, що дозволило здійснювати моніторинг результатів фінансово-господарської діяльності та використання ресурсів. Сьогодні терміни «моніторинг» або «діагностика» є найбільш вживаними та фактично замінили категорію «оперативний облік та аналіз», хоча вони не є синонімами.

Оперативний аналіз виступає процесом, який безпосередньо включає у себе моніторинг та діагностику (рис. 3).

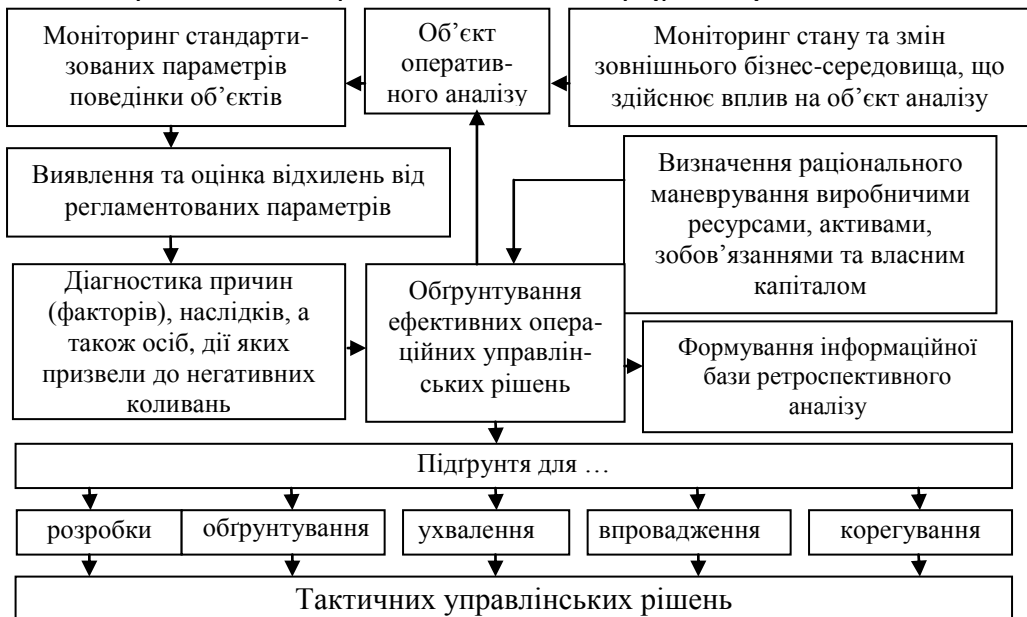

Рис. 3. Моніторинг та діагностика в системі оперативного аналізу

* Джерело: 3, с. 92; 10, с. 314.

Характеристика етапів розвитку оперативного аналізу наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика етапів розвитку оперативного економічного аналізу

<i>Характеристика</i>	<i>Оперативно-технічний аналіз</i>	<i>Оперативний управлінський аналіз</i>
Зміст	Обґрунтування рішень щодо впливу на господарські процеси всередині підприємства в системі оперативного управління	
Завдання	Виявлення відхилень від запланованого (нормального, оптимального) рівня здійснення господарських процесів	
Особливість	Проведення аналізу у стилі (короткострокові) строки, обумовлені потребами оперативного управління	
Предмет	Здебільшого господарська (основна) діяльність підприємства	
Принципи оперативного управління	Управління за відхиленнями	Управління за принципом причинно-наслідкових зв'язків
Зміст результатів (висновків) аналізу	1. Виявляють причини (винуватців), викликали відхилення. 2. Формують дані для здійснення контролю виконання (відхилень) планових показників	1. Дозволяють оцінити рівень відхилень на результат. 2. Формує інформацію для обґрунтування своєчасного управлінського рішення спрямованого на збалансування діяльності
Показники	В основному натуральні	Натуральні, трудові та вартісні показники (їх комбінація). Можливе використання відносних та середніх величин
Інформаційна база	Оперативно-технічний облік, система планів, норм, нормативів	Комплексна (інтегрована) інформаційна система підприємства

* Джерело: 1; 3; 6; 12.

Розвиток оперативного аналізу обумовив і зміни в трактуванні його як економічної категорії (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 дає можливість згрупувати такі підходи до визначення змісту економічного аналізу:

1. Віднесення оперативного аналізу до складу ретроспективного або поточного аналізу.

2. Часова орієнтація проведення оперативного аналізу: безпосередньо під час виробництва або одразу після здійснення господарських операцій (щоденний, змінний, декадний, сезонний).

Тракткування змісту «оперативний аналіз» як економічної категорії у працях дослідників-науковців

№ з/п	Автор (автори) та джерело	Оперативний економічний аналіз – це ...
1.	Горлачук В. В., Коваленко О. Ю., Белінська С. М. [2, с. 17]	ситуаційний аналіз, який є частиною ретроспективного аналізу; його проводять відразу після здійснення господарських операцій або зміни ситуації за короткі відрізки часу (зміну, декаду, добу тощо) з метою виявлення існуючих недоліків господарювання
2.	Егорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Литвин О. Ю. [5, с. 23]	(поточний, ситуаційний) – аналіз у процесі здійснення господарської діяльності в ході виконання поставлених завдань або одразу після закінчення господарської операції
3.	Демиденко С. Л., Димитрова Д. О. [3, с. 93]	система щоденного вивчення показників діяльності підприємства та його виробничих підрозділів з метою швидкого втручання в процес виробництва для забезпечення безперервної та ефективної роботи підприємства
4.	Ковальчук Т. М. [6, с. 198]	безперервне вивчення об'єкта в момент впливу на нього, спрямоване на оцінку, діагностику і пошук нових можливостей його руху в напрямі досягнення цілей та формулювання нових критеріїв
5.	Купалова Г. І. [8, с. 82]	аналіз поточної діяльності підприємства, в рамках якого відбувається контроль цієї діяльності
6.	Микитюк В. М., Паламарчук Т. М., Русак О. П. та ін. [11, с. 311, 343]	вид економічного аналізу, який спрямований на вивчення первинних короткострокових причинно-наслідкових зв'язків в об'єкті управління, результати яких відображаються оперативним обліком
7.	Мних Є. В. [10, с. 16]	система щоденного спостереження та оцінювання відхилень фактичного стану досліджуваного об'єкта від регламентованих показників, визначення причин і можливих наслідків таких відхилень, розроблення механізмів швидкого втручання у господарські процеси з метою забезпечення неперервного й ефективного функціонування господарського комплексу
8.	Тарасенко Н. В. [14, с. 13]	частина ретроспективного аналізу, інакше кажучи, ситуаційний оперативний аналіз, який є більш активним та проводиться безпосередньо в процесі виробництва або одразу після здійснення господарських операцій чи змін ситуації і за підсумками якого оперативно приймаються відповідні оперативні рішення
9.	Черниш С. С. [15, с. 16]	система щоденного спостереження та оцінювання відхилень фактичного стану досліджуваного об'єкта від регламентованих показників, визначення причин і можливих наслідків таких відхилень, розроблення механізмів швидкого втручання у господарські процеси з метою забезпечення безперервного й ефективного функціонування господарського комплексу
10.	Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. [16, с.16]	один з видів економічного аналізу, спрямований на вирішення завдань, які стоять перед оперативним управлінням господарською системою

3. Спрямованість оперативного аналізу на оцінку виконання планів, поставлених завдань.

4. Інформаційне забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень.

Стосовно окремих зазначених підходів до змісту поняття «оперативний економічний аналіз», то вони можуть бути охарактеризовані за допомогою наступної матриці (табл. 3).

Таблиця 3

**Окремі характеристики поняття
«оперативний економічний аналіз»***

<i>Період проведення</i>	<i>Зміст інформації</i>	<i>Орієнтація у часі відносно моменту здійснення операції (вектор)</i>	<i>Рівень управління</i>
Попередній	Прогнозна	Перспективний (майбутнє, «вперед»)	Стратегічний
Поточний	Проміжна	Реальний (теперішнє, «зараз»)	Оперативний
Наступний	Підсумкова	Ретроспективний (минуле, «назад»)	Тактичний

* Джерело: сформовано авторами.

Оперативний аналіз на момент проведення є поточним, тобто проводиться безпосередньо під час здійснення бізнес-процесу (у режимі реального часу), його підсумки відображають проміжний результат діяльності бізнес-процесу. Таким чином, використання терміна «проміжний» сприятиме усуненню протиріччя в характеристиках оперативного аналізу.

Сьогодні специфіка оперативного економічного аналізу виключає однозначну відповідь на запитання, за які часові проміжки всередині місяця має проводитись такий аналіз. У визначенні категорії «щоденний» відбулася заміна на «постійний».

Отже, оперативний економічний аналіз здійснюють за будь-який проміжок часу в межах року, його результати та виявлені резерви використовують безпосередньо в поточному господарському процесі. Тобто багато хто з дослідників окреслили часовий лаг проведення оперативного аналізу як один рік. Хоча переважна частина науковців визначають інтервал проведення даного виду економічного аналізу межами одного місяця.

Характеризуючи постулати національних та міжнародних облікових стандартів, можна виділити ще один проміжок часу – нормальний операційний цикл. В окремих галузях національної економіки (видів економічної діяльності за КВЕД-2010) операційний цикл може бути більше 12 місяців – виноробство, літакобудування, будівництво, кораблебудування, сільське господарство тощо.

Зазначаючи терміни проведення оперативного аналізу, дослідники обґрунтовують їх часовими горизонтами складання (здійснення контролю за виконанням та аналізу відхилень) оперативних, тактичних (в межах 1-2 років) та стратегічних (1-3-5 та більше років) планів. Але строки кожного виду планів залежать від потреб управління (оперативного, тактичного, стратегічного), галузі, в якій функціонує підприємство, забезпеченості та використання програмних продуктів, можливостями та професійними навичками персоналу сфери планування.

На нашу думку, не слід прив'язувати оперативний аналіз безпосередньо до конкретного періоду часу, а слід окреслити такі основні критерії, як «безперервність» та «своєчасність» у системі оперативного управління.

Щодо підходу до «виконання планів», то можна окреслити такі аспекти:

1. Частково це атрибут планової економіки (перший етап розвитку оперативного аналізу – табл. 1). Хоча і сьогодні багато успішних вітчизняних підприємств, як загалом і у світовій практиці, використовують систему стратегічного, тактичного та оперативного (бюджетного) планування. І тут можна доповнити/замінити досягнення мети, поставлених завдань, значень показників тощо.

2. Оскільки одним з об'єктів оперативного аналізу виступають відповідні бюджети, то знову ж у світі існують компанії, які функціонують у різних сферах та використовують концепції «За рамками бюджетів» (Beyond Budgeting), що є альтернативою бюджетуванню у рамках фінансового планування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На нашу думку, оперативний економічний аналіз – це складова управлінського аналізу, який дозволяє отримувати необхідну інформацію про поточний перебіг бізнес-процесів та їхні результати у системі обґрунтування рішень щодо своєчасного впливу на ці процеси та оперативного управління. При цьому самі бізнес-процеси як об’єкт оперативного економічного аналізу й управління стосуються процесів, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому бізнес-середовищі підприємства. Цей факт значно розширює коло суб’єктів та об’єктів оперативного аналізу, а також його інформаційну базу. Отже ми можемо говорити і про маркетинговий, фінансовий, інвестиційний, інноваційний, виробничий, техніко-технологічний та інші оперативні аналізи.

Специфіка оперативного економічного аналізу виключає однозначну відповідь на запитання, за які часові проміжки всередині місяця або кварталу має проводитись такий аналіз. Ключовим моментом в системі вибору часового лагу виступає своєчасність інформаційного забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень.

Характерною особливістю методики сучасного оперативного економічного аналізу виступає використання інформаційно-аналітичних систем, зокрема технології OLAP (online analytical processing), яка дозволяє впорядковувати великі бази економічної інформації та підтримує складний їх аналіз. Її можна використовувати для виконання складних аналітичних запитів без негативного впливу на системи транзакцій.

Зважаючи на невизначеність та ризики як на рівні вітчизняної, так і світової економіки, цифровізації бізнес-процесів, а також своєчасного реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища суб’єктів господарювання, своєчасне інформаційне забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень є

вимогою сьогодення. Важливу роль у цій інформаційній системі відграє оперативний економічний аналіз, що актуалізує подальші дослідження як у теоретико-методичній, так і організаційно-практичній сферах. При цьому це стосується як рівня економіки країни, регіону, галузі, так і окремого суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Аксентюк М. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативного управління через формування системи інтегрованих показників. *Інвестиції, практика та досвід*. 2016. № 9. С. 42-45.
2. Горлачук В. В., Коваленко О. Ю., Белінська С. М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ імені Петра Могили, 2013. 308 с.
3. Демиденко С. Л., Димитрова В. О. Оперативний економічний аналіз: сутність, переваги та недоліки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 13(1). С. 91-94.
4. Дідоренко Т., Белова І. Значення оперативного обліку в системі управління сільськогосподарським підприємством. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнародний збірник наукових праць*. 2017. Вип. 1-2. С. 29-37.
5. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Литвин О. Ю. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2016. 290 с.
6. Ковальчук Т. М. Оперативний економічний аналіз: стан, проблеми, перспективи. *Проблеми формування ринкової економіки*. Спеціальний випуск «Проблеми трансформації бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту в системі міжнародних стандартів». 2001. С. 196-203.
7. Козирева О. В., Світлична К. С., Шуть О. Ю. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. Харків : Вид-во НФаУ, 2020. 238 с.
8. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 639 с.
9. Маркіна І. А., Помаз О. М., Помаз Ю. В. Операційний менеджмент : навч. посіб. ; за ред. І. А. Маркіної. Полтава : ПДАА, 2018. 224 с.
10. Мних Є. В. Економічний аналіз : підруч. Київ : Знання, 2011. 630 с.
11. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посіб. / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак та ін. ; за ред. В. М. Микитюка. Житомир : Рута, 2018. 440 с.
12. Поси́лаєва К. І., Шерстюк С. В., Поси́лаєв В. В. Оперативний аналіз сільськогосподарського виробництва: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 93. С. 23-26.
13. Правдюк Н. Л., Лепетан І. М., Бурко К. В. Тактичний та стратегічний менеджмент підприємств: обліковий аспект : моногр. Вінниця : Видавництво ФОП Кушнір Ю. В., 2020. 448 с.
14. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз : навч. посіб. ; 4-те вид. Львів : Новий Світ-2000, 2006. 283 с.
15. Черниш С. С. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2010. 312 с.
16. Шкроміда В. В., Василюк М. М., Гнатюк Т. М. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с.

17. Ярова В. В., Велієва В. О. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Харків : ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. 2021. 115 с.

References:

1. Aksentyuk, M. M. (2016). Information and analytical provision of operational management through the formation of a system of integrated indicators. *Investicii, praktika ta dosvid [Investments: practice and experience]*, vol. 9, pp. 42-45 (in Ukr.).
2. Gorlachuk, V.V., Kovalenko, O.Yu., Belins'ka, S.M. (2013). *Ekonomichnyy analiz hospodars'koyi diyal'nosti pidpryyemstva* [Economic Analysis of the Economic Activity of the Enterprise]. Mykolaiv, Petro Mohyla Black Sea National University, 308 p. (in Ukr.).
3. Demydenko, S.L., Dimitrova, D.O. (2017). Operational economic analysis: essence, advantages and disadvantages. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo [Uzhorod National University Herald. International Economic Relations And World Economy]*, vol. 13, pp. 91-94 (in Ukr.).
4. Didorenko, T., Belova, I. (2017). The Significance of operational accounting in the management system of an agricultural enterprise. *Institut buhgalters'kogo obliku, control v umovah globalizacii [Institute of accounting, control and analysis in the conditions of globalization]*, vol. 1-2, pp. 29-37 (in Ukr.).
5. Yehorova, O.V., Dorohan'-Pysarenko, L.O., Lytvyn, O.Yu. (2016). *Analiz hospodars'koyi diyal'nosti* [Analysis of Economic Activity]. Poltava, Poltava State Agrarian University, 290 p. (in Ukr.).
6. Kovalchuk, T.M. (2001). Operational economic analysis: state, problems, prospects. *Spetsial'nyy vypusk «Problemy transformatsiyi bukhgalters'koho obliku, analizu i audytu v systemi mizhnarodnykh standartiv» [Special issue «Problems of transformation of accounting, analysis and auditing in the system of international standards»]*, pp. 196-203 (in Ukr.).
7. Kozyreva, O.V., Svitlychna, K.S., Shut', O.Yu. (2020). *Stratehichnyy menedzhment* [Strategic management]. Kharkiv, National University of Pharmacy, Kharkiv, 238 p. (in Ukr.).
8. Kupalova, H.I. (2008). *Teoriya ekonomichnoho analizu* [Theory of economic analysis]. Znannya, Kyiv, 639 p. (in Ukr.).
9. Markina, I.A., Pomaz, O.M., Pomaz, Yu.V. (2018). *Operatsiyyny menedzhment* [Operational management]. Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 224 p. (in Ukr.).
10. Mnyh, E.V. (2011). *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis]. Kyiv, Znannya, 630 p. (in Ukr.).
11. Mykytiuk, V.M., Palamarchuk, T.M., Palamarchuk, T.N., Rusak, E.P., Chugaevska, I.I. et al. (2018). *Osnovy ekonomichnoho analizu* [Basics of economic analysis]. Ruta, Zhytomyr, 440 p. (in Ukr.).
12. Posylaieva, K.I., Sherstiuk, S.V., Posylaiev, V.V. (2019). Operational analysis of agricultural production: state, problems, prospects. *Naukovyy visnyk L'vivs'koho natsional'noho universytetu veterynarnoyi medytsyny ta biotekhnolohiy imeni S. Z. Gzhyts'koho. Seriya «Ekonomomichni nauky» [Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Economical Sciences]*, vol. 93, pp. 23-26 (in Ukr.).
13. Pravdyuk, N.L., Lepetan, I.M., Burko, K.V. (2020). *Taktychnyy ta stratehichnyy menedzhment pidpryyemstv: oblikovyy aspekt* [Tactical and strategic management of enterprises: accounting aspect]. Publishing house FOP Kushnir Yu.V., Vinnytsya, 448 p. (in Ukr.).
14. Tarasenko, N.V. (2006). *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis]. 4-th ed. Naukovyy Svit-2000, Lviv, 283 p. (in Ukr.).

15. Chernysh, S.S. (2010). *Ekonomichnyy analiz* [Economic analysis]. Kyiv, 312 p. (in Ukr.).
16. Shkromida, V. V., Vasylyuk, M. M., Hnatyuk, T. M. (2016). *Ekonomichnyy analiz diyal'nosti sub"yektiv hospodaryuvannya* [Economic analysis of business entities]. Vydavets' Kushnir H. M., Ivano-Frankivs'k, 219 p. (in Ukr.).
17. Yarova, V.V., Velieva, V.O. (2021). *Teoriya ekonomichnoho analizu* [Theory of economic analysis]. Kharkiv, 115 p. (in Ukr.).